

Ochrana proti atomovým zbraním v obraně

Podplukovník František Skopeček, podplukovník Miroslav Mádr

Ochrana proti zbraním hromadného ničení bude zahrnovat obdobnou problematiku jako v jiných druhích bojové činnosti, ovšem zvláštnosti a odchylky, kterými se bude vyznačovat organizace a vedení obranného boje (operace), se budou odrážet i v náplni a ve způsobu řešení jednotlivých opatření.

Všimněme si některých vševojskových opatření OPZHN, za jejichž uskutečňování odpovídá hlavně operační oddělení štábu, jako vedoucí složka koordinující činnost i ostatních oddělení štábu. Na prvním místě jde o odhalení příprav nepřítele před použitím atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení (dále jen ZHN) a zmaření jejich použití, které organizuje a uskutečňuje operační oddělení společně s oddělením průzkumu. Cílem tohoto opatření je všemi prostředky průzkumu získat spolehlivé podklady jednak pro nasazení aktivních prostředků, jednak pro aktivizaci pasivních opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení.

Průzkum musí být zaměřen na možné útočné směry nepřítele a na prostory výhodné pro rozvinutí ZHN nepřítele. Kromě všeobecných příznaků příprav nepřítele, jak je uvádí předpis Vševojsk-2-1, musí dát průzkum přesné časové i prostorové údaje o nepřátelských ZHN, tj. o jednotlivých cílech. Tyto zprávy jsou oka-

mžitě využívány k účinnému napadení nepřátelských ZHN.

Nutno počítat s tím, že jak průzkum, tak boj se ZHN nepřítele v obraně bude mít ztížené podmínky a možnosti proti jiným druhům bojové činnosti, zejména proti útoku. Vyplývá to už ze samotné skutečnosti, že půjde o druh bojové činnosti vynucený zpravidla přechodně nedostatkem sil a prostředků (menší množství prostředků průzkumu, boje se ZHN, zejména raketových jaderných zbraní a obvykle převaha v nich na straně nepřítele).

Pokud jde o použití klasických prostředků boje se ZHN nepřítele, hlavně prvků bojových sestav bránících se vojsk, bude mít omezené možnosti hlavně ztížením, popřípadě znemožněním jejich manévru do hloubky sestavy nepřítele s cílem boje proti zjištěným ZHN nepřítele.

Proto je reálné předpokládat, že se vlastním vojskům v obraně podaří zjistiť a zničit menší procento prostředků nepřítele, než předpokládáme v jiných druzích bojové činnosti. O to větší důraz bude nutno položit na promyšlenou přípravu a provádění pasivních, tj. vlastních opatření OPZHN bránících se vojsk, která mohou do značné míry vyvážit nedostatek prostředků k vedení boje se ZHN nepřítele.

Varování vojsk v obraně

Pro vyhlášení nebezpečí atomového napadení se určuje signál „atomové výstrahy“, před nebezpečím radioaktivního zamoření varuje signál „chemického poplachu“, kterým se vojska rovněž upozorňují na nebezpečí chemického napadení nebo použití bojových biologických prostředků nepřítelem. O činnosti na signál „chemický poplach“ a o situacích, ve kterých je vyhlášován, pojednává podrobně předpis Vševojsk-2-1.

Považujeme však za potřebné rozvést a upřesnit ustanovení tohoto předpisu po-

kud jde o vyhlásování „atomové výstrahy“ se zaměřením na obranu. Všimněme si především otázky, kdy a na jakých stupních bude atomová výstraha vyhlášována. Domníváme se, že odpovědnou úlohu při vyhlásování atomové výstrahy vojskům má především štáb vševojskové armády, který obvykle bude atomovou výstrahu u podřízených svazků vyhlášovat. Půjde ovšem o takové situace, kdy s velkou pravděpodobností bude očekáváno hromadné napadení vlastních vojsk jadernými údery nepřítele. Bude to v obraně

v době, kdy budou zjištěny příznaky a přípravy k zahájení nepřátelského útoku (protiúderu), k jehož přípravě a podpoře v soudobých podmínkách nepřítel ve vhodnou dobu a na důležitých útočných směrech hromadně použije jaderných úderů. Rozhodující význam pro správné a včasné vyhodnocení situace a pro včasné varování vojsk bude mít průzkum všeho druhu, který musí dát podklady pro reálné stanovení doby a prostorů nebo směrů útoku a tedy i pravděpodobného použití jaderných úderů nepřítelem. Určité závěry o možných prostorech a směrech hromadného použití jaderných zbraní nepřítelem vyplývají již z vyhodnocení terénu, tj. stanovení možných útočných směrů — ovšem v operačním měřítku. Spolu s těmito úvahami nutno však zaměřit pozornost na získání zpráv o konkrétních přípravách nepřítele k útoku, na jejichž podkladě možno upřesnit prostorové i časové možné napadení vlastních vojsk. Příznakem možného brzkého jaderného napadení vlastních vojsk bude nejen přísun pozemních prostředků jaderného napadení k frontě, jejich manévr, zaujímání palebných postavení a možná doba jejich pohotovosti k odpálení, jakož i přípravy k jadernému napadení letectvem, jak je obsírně uvádí předpis Vševojsk-2-1 v čl. 42. Vedle těchto příznaků nutno správně vyhodnotit i časové a prostorové možnosti nepřátelského útoku ze zpráv o přípravách pozemních vojsk, tankových, mechanizovaných a pěších jednotek. Ze zpráv o přeskupování vojsk nepřítele v dotyku a o přísunu jeho sil z hloubky pro útok z chodu možno učinit dosti přesné závěry o jeho útočných směrech i o pravděpodobné době zahájení útoku.

Tyto závěry jsou podkladem pro vyhlášení atomové výstrahy bráncům se vojskům na vyhodnocených směrech a s potřebným časovým předstihem před dobou možného jaderného napadení. Současně s tím ovšem jde úsilovný průzkum a ničení zjištěných prostředků jaderného napadení nepřítele. Nelze však reálně předpokládat, že by přinesl stoprocentní výsledky a nutno současně s ním tedy varovat vojska a zvýšit stupeň jejich ochrany proti možnému napadení. Rámec, v němž bude atomová výstraha vyhlášována v situacích přechodu nepřítele do větších útočných akcí, bude muset štáb armády pečlivě uvážit. Nejčastěji to v tankových situacích bude celá obranná operační sestava armády, méně často jen svazky (svazek) na ohroženém směru.

Nelze ovšem vyloučit ani možnost vyhlášení atomové výstrahy velitelem divize v rámci svazku na základě vyhodnocení situace, směrů a doby zahájení útočných akcí menšího rozsahu podle stejných zásad a úvah jak byly uvedeny. Vyskytovaly se pochyby o možnostech účelnosti vyhlášení atomové výstrahy. Jsou názory, že v budoucím možném válečném konfliktu bude „atomová výstraha“, nebezpečí atomového napadení, trvalé, bez možnosti určit dobu a prostor napadení, k němuž může dojít kdykoli a kdekoli. Nebylo by reálné tvrdit, že se nám podaří včas zjistit dobu a upřesnit prostor každého jednotlivého jaderného úderu nepřítele. Disponujeme však prostředky účinného boje s prostředky jaderného napadení nepřítele i prostředky průzkumu všeho druhu, kterými můžeme zjistit příznaky hrozícího napadení, konkrétně v obraně i z všeobecných příprav nepřítele k útoku a máme tedy možnost zabránit hromadnému účinnému napadení, popřípadě snížit podstatnou měrou jeho účinky v sestavě vlastních vojsk a tak včasným varováním uchovat bojeschopnost vojsk a odolnost obrany na rozhodujících směrech.

Nelze počítat s tím, že opatření, plánovaná a realizovaná po signálu atomové výstrahy, by byla ve vojscích aktivována trvale, neboť by snižovala bojovou pohotovost vojsk, při dlouhodobém provádění by do jisté míry i snižovala bojeschopnost, vedla k vyčerpání, znemožňovala běžnou činnost v obraně, mimo jiné i ženijní práce, které jsou trvalou činností v obraně apod. Z těchto důvodů je nutné dobu vyhlášení atomové výstrahy správně uvážit a stejně důležité a ovšem i odpovědné bude včas ukončit opatření, která se uskuteční po vyhlášení „atomové výstrahy“ a obnovit plnou bojovou pohotovost bránců se vojsk.

Na podkladě správného zhodnocení doby, kdy může dojít k napadení jadernými údery nepřítelem, může s patřičným časovým předstihem předcházet před vyhlášením atomové výstrahy ještě protiatomový manévr, o kterém je pojednáno zvlášť. Zavedení a možné použití jaderné munice nejmenších ráží (0,1 kt) přináší možnost, že tato jaderná munice může být použita i na jednotky v obraně v dotyku s nepřítelem (prvosledové rotý), aniž by nepřítel musil z bezpečnostních důvodů stahovat před napadením svá vojska z dotyku a prozrazovat tak prostory jaderných úderů, jak tomu bylo při předpokládaném použití větších ráží na prvosledové jed-

notky. Bude proto v dnešních podmínkách nutné, aby atomová výstraha byla vyhlášována a opatření, která se po stanoveném signálu aktivují, se uskutečňovala u všech prvků bojových sestav, počínaje rotními rajóny prvního sledu v bezprostředním dotyku s nepřítelem.

Zavedení miniaturních ráží (0,1 až 0,5 kt) a jejich nosičů DC do sestavy praporů u nepřítele znamená, že nepřítel může provádět těmito jadernými zbraněmi na malou bezpečnostní vzdálenost před svými vojsky a to i na opěrné body v sestavě našich prvosledových praporů. Vzhledem k tomu již ztratila platnost zaslada, že „nejlepší ochranou je bezprostřední dotyk s nepřítelem“. Lépe řečeno, neplatí všeobecně, ale jen potud, že **těsný dotyk chrání před napadením většími rážemi jaderných zbraní nepřítele.**

Zavedení malých ráží přináší i možnost samostatných jaderných úderů nepřítele na opěrné body prvosledových praporů v podobě nepřetržité palebné činnosti a to i mimo rámec hromadných a skupinových úderů uskutečňovaných za palebné přípravy útoku (protiúderu). Z tohoto důvodu bude nutno připravit a zabezpečit vyhlášení atomové výstrahy i v omezeném měřítku, na stupních pluk, prapor i níže, bez vyčkávaní na rozkaz nadřízeného štábu, jak dosud ukládá velitelům svazků předpis Vševojsk-2-1 v čl. 50.

Je třeba konečně zdůraznit i nutnost

iniciativního hodnocení a řešení situací ve spojitosti s možností jaderného napadení nepřítelem. Tyto vlastnosti nutno vypěstovat u velitelů všech stupňů a spolu s nimi i pevné návyky u všech příslušníků vojsk. I bez předchozího varování signálem „atomové výstrahy“ nadřízeným, které by popřípadě neproniklo všemi velitelskými stupni, musí velitelé všech stupňů správně reagovat i na nejnejpříznivější okolnost, tj. překvapivé jaderné napadení. V takovém krajním případě je signálem k vyhlášení atomové výstrahy a k aktivování příslušných ochranných opatření i každý zpozorovaný nepřátelský jaderný úder. Zvláště před zahájením nepřátelského útoku, jemuž může předcházet, zvláště v operačním měřítku, provedení skupinových úderů, popřípadě hromadného jaderného úderu na naše bránice se vojska, možno předpokládat, že všechny jaderné údery nebudou uskutečněny přesně v tomtéž okamžiku, ale s určitými intervaly. I když tyto časové rozdíly budou nepatrné a mohou činit někdy vteřiny, mohou i tyto vteřiny postačovat k aktivování opatření, k záchraně životů.

Stejně tak nečekají velitelé všech stupňů a příslušníci bránících se jednotek na signál ukončení atomové výstrahy a na rozkazy od nadřízeného, ale iniciativně zahajují po nepřátelských úderech činnost nutnou k odražení nepřátelské ztče. Tento příkaz platí v první řadě pro příslušníky prvosledových praporů a rot.

Rozptýlení a maskování vojsk, občasná změna prostorů rozmístění je jedním z velmi důležitých opatření ochrany vojsk proti jaderným zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení. Cílem tohoto opatření je ztížit nepříteli vyhledávání a volbu cílů v sestavě našich vojsk, zejména pro použití jaderných úderů, popřípadě snížit účinek nepřátelského napadení, a tak uchovat co nejvyšší bojeschopnost vojsk.

Zásady tohoto opatření mají všeobecnou platnost, tj. musí být uplatňovány ve všech druzích bojové činnosti i mimo boj. Jejich význam stoupá však zejména v obraně, kdy ze samotného charakteru tohoto druhu bojové činnosti vyplývá mimořádná tendence k určitému znehybnění, stabilizaci, která vede ke kratšímu či delšímu pobytu vojsk v týchž prostorech, na místě. Za těchto okolností se však naský-

tají dobré podmínky nepříteli, aby všemi prostředky průzkumu získal spolehlivější zprávy o rozmístění prvků našich bojových sestav a aby je pak na podkladě prověřených zpráv účinně napadl. Tuto možnost je nutné nepříteli vzít důsledným dodržováním zásady rozptýlení a občasného střídání prostorů rozmístění vojsk — organizováním **protiatomového manévru** a to na všech stupních velení, u všech prvků bojových a operačních sestav, včetně druhů vojsk, složek materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení i míst velení.

K otázce rozptýlení vojsk, tj. rozmísťování s mezerami, která je vcelku jasná, včetně norem — asi 1 km mezery mezi rotami, 2–4 km mezi prapory a útvary — je nutné zdůraznit, že za dodržení mezer odpovídá vždy nadřízený velitel či štáb, který musí podřízeným o stupeň níže vy-

mezit prostory rozmístění tak, že budou zachovány požadované mezery mezi nimi, tj. např. na stupni divize nutno prostory rozmístění pluků stanovit tak, aby na sebe nenavazovaly, ale byla mezi nimi požadovaná mezera. Při pouhém určení rozhraní by totiž mohlo dojít k tomu, že sousední pluky by umístily prapory v těsné blízkosti

sousedního pluku, čímž by se vytvořil velmi výhodný cíl nahromaděním vlastních sil. Při snaze o co největší mezery uvnitř vlastní sestavy se obvykle jednotky umísťují kolem obvodu vymezeného prostoru rozmístění. Obdobně, jak uvedeno pro stupeň divize—pluk, je nutno postupovat i na nižších stupních.

Protiatomový manévř v obraně bude nejučelnější řešit v podrobnostech v rámci svazku a níže při jeho určitém časovém i prostorovém usměrnění a ovlivňování štábu armády. K protiatomovému manévřu se určují jednotkám záložní prostory. Jejich umístění a rozměry bude ovlivňovat bojový úkol jednotky, množství živé síly a bojové techniky, důležitost prvků bojové (operační) sestavy nebo druhu vojska, stupeň zranitelnosti vojska a techniky, jakož i vnější podmínky, tj. hlavně celkový charakter terénu (členitost, pokrytost, přístupy). Vzhledem k tomu, že těchto prostorů může být využito i k vyvedení vojsk po jaderném napadení nebo před nebezpečím radioaktivního zamoření po pozemních jaderných úderech nepřítele, nutno přihlídnout i k povětrnostním podmínkám, zejména na převládající směr větru; záložní prostory je nutné určovat jednotkám tak, aby do nich byly vyváděny kolmo na převládající směr větru, tj. nejkratší cestou ze stopy radioaktivního oblaku po pozemním jaderném výbuchu.

Prvořadým požadavkem, kterému musí záložní prostor vyhovovat, je takové umístění, aby jednotka (útvár) byla z něho schopna včas splnit daný úkol, tj. zasáhnout na směr (do prostoru) bojového úkolu, popřípadě plnit úkol přímo v tomto prostoru. Záložní prostory se obvykle určují v mezích určených prostorů rozmístění na stupních pluk, divize a armáda a to v počtu 1—2 s kapacitou o jeden stupeň níže, tj. u pluku 1—2 záložní prostory s kapacitou pro prapor, u divize s kapacitou pro pluk, u armády s kapacitou pro svazek. Vzhledem k možnému použití jaderných úderů nepřítele o malých rážích (od 0,1 kt u DAVY CROCKET) i na roty prvosledových praporů, je nutné organizovat protiatomový manévř i v rámci praporů, které jsou v dotyku s nepřítelem. U pluků prvního sledu bude obvyklejší protiatomový manévř po rotách. Dál do hloubky, u druhosledových pluků, bude

účelnější protiatomový manévř po praporech, vzhledem k možnému použití i větších ráž, kterými by nepřítel mohl napadnout větší části praporů.

Protiatomový manévř je možné organizovat jako kombinaci změn prostorů rozmístění uskutečňovanou současně nebo postupně na různých stupních odlišným způsobem. Např. u druhosledového pluku divize: v rámci jednoho praporu manévř po rotách, u druhosledového praporu manévř celým praporem do záložního prostoru pluku; obdobně v rámci divize druhého sledu (zálohy) — u jednoho pluku manévř prapory do záložních prostorů pluku, jiným plukem přesun do záložního prostoru divize apod.

Na stupni armáda nebude účelné určovat kompaktní záložní prostor pro svazek druhého sledu (vševojskovou zálohu); mnohdy takový prostor, předem vojsky (různými prvky operační sestavy) neobsazený nebude ani k dispozici. Nebude výhodný a ani nutný protiatomový manévř současně celého svazku, protože pro účinné jaderné úderu zavedenými rážemi prostředků operačně taktického dosahu bude nepřítel nucen vyhledávat jednotlivé cíle stupně obvykle ne vyššího než prapor. Proto je ochráně před těmito úderu bude neefektivnější právě protiatomový manévř na tomto stupni — prapor, popřípadě pluk. Vzhledem k uvedenému je nejvýhodnější místo jednoho souvislého prostoru s kapacitou pro svazek určit 2—3 záložní (vyhrazené) prostory v sousedství prostoru rozmístění svazku, každý o kapacitě asi pluk. Přesuny do těchto prostorů po praporech (útvarech) budou jednodušší a snáze utajitelné.

Nutno zdůraznit, že požadavky na protiatomový manévř platí jak pro jednotky vševojskové (motostřelecké a tankové), tak i pro všechny ostatní prvky bojových (operačních) sestav, všech druhů vojsk a pro místa velení všech stupňů, především pak divize a armády.

Za protiatomový manévř u druhů vojsk,

záloh, týlu poneseou dílčí odpovědnost příslušní velitelé a náčelníci, ovšem vcelku musí být centrálně sklouben a sladěni řídicí složkou štábu — operačním oddělením. Jinak by vzniklo nebezpečí, že dojde k různým nesrovnalostem a kolísám, které místo k prospěchu by mohly komplikovat situaci a vést i ke zvýšenému napadení našich jednotek.

Otázkou dále je, v jaké vzdálenosti od hlavních prostorů mají být voleny záložní prostory. Tato vzdálenost kromě terénních podmínek, musí odpovídat několika zčásti protikladným požadavkům.

Především by měly být od sebe na bezpečnostní vzdálenost, tj. součet možné úchytky od epicentra a okruhu ničivých účinků, hlavně tlakové vlny. Aby tedy vylučovala účinné napadení v záložním prostoru za předpokladu, že nepřítel povede úder na sousední prostor (i klamný), ve kterém mohl zjistit přítomnost vojsk. Tato vzdálenost bude tím větší, čím dále od fronty do hloubky obranné sestavy, kde nepřítel může bez ohrožení svých vojsk používat větších ráží. Záložní prostor (prostory) by měly být nejvýše v takové vzdálenosti od hlavních prostorů, ve kterých jednotky mají splnit obranné úkoly, aby tuto vzdálenost mohly včas překonat do příchodu nepřítele. Přitom nutno uvážit pravděpodobné tempo útoku nepřítele, možnou rychlost přesunu vlastních jednotek v roztroušených prostorech a za bojové činnosti nepřítele.

Tyto vzdálenosti budou opět zřejmě narůstat v hloubce vlastní sestavy. K plynulému, rychlému a utajenému protiatomovému manévru je třeba, aby byly předem uskutečněny rekognoskace pochodo- vých os a záložních prostorů, prostory rozděleny na prapory a roty, aby zaujímání záložních prostorů proběhlo naprosto organizovaně. Podle možnosti a potřeby nutno provést předem i případné ženijní úpravy os pro přesun i samotných prostorů. V těchto úpravách pokračují vojska po zaujetí prostorů, přičemž maximálně využívají ochranných vlastností terénu.

Časově bude protiatomový manévru usměrňovat podle jednotného plánu nadřízený štáb tak, aby provádění manévru nebylo na újmu jeho utajení, plněným úkolům a uskutečňování běžných přesunů, přísunů a odsunu. Předpisy hovoří jen o „občasné změně prostorů rozmístění“, aniž by konkrétněji stanovily nějaké lhůty, v jakých by se měly tyto periodické

změny organizovat. Domníváme se, že by nebylo účelné a vhodné stanovit nějaké šablonové normy a že období pro protiatomový manévru budou tím kratší, čím blíže je jednotka (útvar, svazek) u čáry dotyku. Důvodem je především zvyšující se možnost jaderného napadení nepřítelem daná dosahem taktických prostředků jaderného napadení, poměrně největší nahuštění prostoru vlastní živou silou a bojovou technikou v blízkosti fronty, jakož i nejlepší možnosti nepřítele v tomto prostoru organizovat průzkum a získávat zprávy o rozmístění našich vojsk. Vzhledem k těmto rozdílným podmínkám bude vhodné změnit prostory rozmístění u svazku druhého sledu (zálohy) armády po 2—3 dnech, u druhého sledu a záloh divize po 1—2 dnech, v prvosledových plucích a u míst velení svazku a armády po 24 hodinách. Potud v období přechodné stabilizace fronty, do zahájení příprav nepřítele k útoku. Velmi promyšlený a odpovědný je protiatomový manévru v údobí, kdy lze z obvyklých příznaků, zejména zintenzívnění průzkumu nepřítele, usuzovat na blízké zahájení útoku, kterému bude s největší pravděpodobností předcházet i jaderný úder na naše vojska. Protiatomový manévru, zaujetí záložních prostorů, změna v rozmístění vojsk krátce před nepřátelskými údery je prostředkem k dezorientaci nepřítele při volbě vhodných cílů.

Protiatomový manévru v tomto údobí musíme řešit s plnou odpovědností, na základě prověřených zpráv o možném zahájení nepřátelského útoku a podle promyšlených časových kalkulací. Při splnění požadavku plného utajení je nutno zabránit napadení vojsk v době přesunu a zaujímání nového prostoru, kdy budou ve zvýšené míře zranitelná. Při rozhodnutí o protiatomovém manévru v této fázi nutno uvážit též případné rozdíly ve stupni ochrany vojsk v pouštěném a zaujímaném prostoru.

Popudem k protiatomovému manévru může být i zřejmé prozrazení vlastní sestavy (přepad diverzní skupinou, zjištění nepřátelským průzkumem, zejména vzdušným, popřípadě napadení jiným klasickým prostředkem). Bude záviset na konkrétní situaci, na jakém stupni se změna prostoru rozmístění provede.

Je přirozené, že protiatomový úder přináší i určité nevýhody a zvýšené nároky na vojska i velení. Pokud jde o vojska, přináší jim zvýšenou fyzickou náma-

hu, újmu na odpočinku při přesunech a zvláště zvýšené požadavky na ženíjní úpravy nových prostorů. Na štábech je, aby všechnu tuto činnost plánovaly, řídily, koordinovaly, kontrolovaly a měly neustálé přehled o skutečné situaci vojsk. Na všech stupních velení musí být věnována zvýšená pozornost evidenci skutečného rozmístění vojsk, což vyžaduje, aby zaujetí nařízených prostorů bylo ihned hlášeno, aby na všech stupních velení byl trvalý přehled o momentální situaci, což je podkladem pro další účinná opatření.

Ruku v ruce s protiatomovým manévrem musí být také maskování vojsk a kla-

mání nepřítele o skutečném rozmístění vlastní sestavy. Zatímco v prostorech zaujatých vojsky musí být dodržována nejprísnejší maskovací kázeň, nutno v opustěných prostorech s použitím vhodného materiálu vzbuzovat dojem, že tyto prostory jsou vojsky obsazeny.

Všechna tato opatření, rozptýlení vojsk, protiatomový manév, maskovací a klamná opatření, komplexně a důmyslně organizovaná jsou schopna podstatnou měrou přispět k desorientaci nepřítele ve volbě vhodných cílů pro použití jaderných zbraní a ztížit mu účinná napadení našich vojsk.

* * *

Odstraňování následků jaderného napadení v obraně bude uskutečňováno podle všeobecných zásad, zejména pokud jde o organizaci záchranných a uvolňovacích odřadů (ZUO). V tomto ohledu lze vcelku aplikovat zásady uvedené v titulním článku VM čis. 6/1962. Všimněme si však hlouběji některých zvláštností, vyplývajících z podstaty obranného boje (operace). Rozhodujícím činitelem zde bude skutečnost, že iniciativa a aktivita bude na straně nepřítele; naší snahou bude co nejdovedněji a aktivně mu čelit. Jedním z prostředků, jak zmařit záměry nepřítele, které budou zaměřeny zvláště na využití jaderných úderů, bude i správné předvídání možných následků jaderného napadení a včasné opatření k odstraňování těchto následků.

I když budeme plně aktivovat a uskutečňovat vševojskové opatření ochrany proti jaderným zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení, o kterých jsme se zmínili v předešlých odstavcích, a další opatření, spadající do kompetence druhů vojsk a služeb, nemůžeme při reálném hodnocení situace předem vylučovat možnost, že se nepříteli podaří zasáhnout, a to více či méně přesně a účinně, některé prvky naší bojové (operační) sestavy a způsobit jim ztráty na živé síle, bojové technice a jiném materiálu. Je jisté objektivnější počítat a připravit se na horší eventualitu a pro ni připravit určitá opatření, z nichž část nemusí být aktivována, nežli se nechat překvapit a zaskočit horším vývojem událostí, nežli jaký byl předvídán.

Důraz je nutné položit především na první z opatření k odstraňování následků napadení, tj. předvídání a včasné obno-

vení bojové pohotovosti. Na všech velitelských stupních je nutné již při přípravě a plánování obranného boje (operace) předvídát následky jaderného napadení vlastních vojsk z hlediska ohrožení bojové schopnosti a jiného vlivu jaderných úderů na plnění obranných úkolů. Takové hodnocení situace ovšem nelze jen jednorázově vyřešit, nýbrž neustále a trvale upřesňovat podle dalšího vývoje situace, zejména na základě dalších zpráv o nepříteli, změnách v jeho sestavě, přípravách k útoku apod. V souladu s tím nutno předvídát i opatření k obnově bojové pohotovosti a bojové schopnosti vlastních vojsk, což se projeví prakticky v tom, že druhým sledům a zálohám jsou stanoveny v úkolech různé varianty jejich činnosti, předvídány různé možnosti jejich použití v rámci opatření směřujících k udržení, popřípadě rychlé obnově bojové pohotovosti bránících se vlastních vojsk. Nepůjde ovšem jen o vyřešení této otázky po linii vševojskové, tj. stanovení úkolu druhému sledu (vševojskové záloze), ale i o stanovení určitých úkolů i prvkům druhů vojsk. Zde ovšem budou už konkrétní zvláštnosti podle různých velitelských stupňů, zásady řešení těchto otázek však budou v podstatě stejné. I prvky bojové (operační) sestavy různých druhů vojsk se budou významnou měrou podílet na obnovování bojové pohotovosti vševojskových jednotek (svazků) a musí být předvídána i opatření, jak zabezpečit plnění úkolů druhů vojsk za předpokladu, že i část se může stát cílem jaderného napadení nepřítele. Nutno tedy již v rozhodnutí velitele (plánekch použití druhů vojsk) řešit několik variant zásahů PTZ, POZ, k přehrazení me-

zer po jaderných úderech nepříteli na různých směrech a v různé hloubce sestavy v souladu s protiztečemi, počítat s plněním části palebných úkolů zasažených jednotek (oddílů, skupin) raketových vojsk a dělostřelectva jinými, tj. vzájemným zdvojením palebných úkolů apod. Konečným cílem těchto opatření ovšem není jen pasivita, ale obnovení bojovosti aktivními protiztečemi (protiúderem) za účasti druhů vojsk, které by vytvořily podmínky pro přechod z obrany k vlastní útočné činnosti.

Bude výsledkem správného hodnocení situace a jejího trvalého upřesňování, do jaké míry se podaří správně tato opatření předem připravit. I když skutečnost se může a také bude více či méně lišit od předpokladů, budou takto vytvořeny podmínky, aby ve složitých situacích, ke kterým po napadení může dojít, podřízení v intencích obdržení úkolů a v duchu zámyslu nadřízeného správně reagovali na vývoj událostí. Potřebná upřesnění provedou nadřízení postupně, jak budou získávat přehled o vzniklé situaci v důsledku napadení, avšak důležitou podmínkou úspěchu v těchto situacích bude iniciativní činnost zdola, která bude mít největší předpoklady, aby byla organizována včas, zatímco opatření vyšších velitelských stupňů budou vyžadovat více času, který při odstraňování následků napadení je jedním z rozhodujících činitelů. Otázka času je prvořadou při obnově bojové pohotovosti v obraně, je rozhodujícím činitelem i při uskutečňování dalších opatření odstraňování následků napadení, tj. při záchranných vyprošťovacích pracích.

Je-li jedním z hlavních činitelů, kteří mají vliv na **organizaci a záchranné a vyprošťovací práce**, druh bojové činnosti vlastních vojsk, nutno konstatovat, že obranný boj (operace) je druhem bojové činnosti, který odstraňování následků napadení v tomto ohledu ovlivňuje nepříznivě. Tato okolnost bude tím výraznější, čím blíže k čáře dotyku dojde k napadení vlastních vojsk. Nepřítel se totiž bude snažit hlavně těchto úderů rychle využít, to znamená proniknout do prostorů, kam provedl jaderné údery, nebo do jejich blízkosti a pronikat do hloubky dříve, než budeme moci zorganizovat protiopatření, a to jak bojového rázu — obnovení bojovosti — tak opatření povahy pasivní, tj. záchranné a vyprošťovací práce. Tyto možnosti nutno vždy dokonale uvážit a opatření bojové povahy i záchranné práce po napadení řešit vždy ve

vzájemném souladu. Obnovení bojovosti nutno ovšem vždy považovat za úkol prvořadý; na jeho průběh a výsledky mohou navazovat opatření pasivního rázu, tj. záchranné práce, především jejich organizace a uskutečňování zásahem nadřízeného, jeho prostředků zvenčí.

To ovšem nijak neubírá na povinnosti velitelů všech stupňů, aby současně s opatřeními bojového charakteru již promýšleli a připravovali nezbytná opatření k záchranným pracím v napadených prostorech. Závisí-li při obnovování bojové pohotovosti úspěch na iniciativě, včasné činnosti zdola, platí to v plné míře a snad ještě více o záchranných a vyprošťovacích pracích. Tato činnost bude úspěšná a účinná tehdy, bude-li rychlá a přijde-li pomoc, především v živé síle, včas. Je proto povinností každého jednotlivce, každé jednotky, každého velitele podle svých možností přispět k záchranné životu sousedů, podřízené či sousední jednotky. Tento požadavek má o to větší platnost v obraně, protože, jak už bylo uvedeno, zejména u prvosledových jednotek může celkový vývin událostí, někdy i jen místní a dočasný úspěch nepříteli, zabránit tomu, aby k napadení jednotce byla vyslána pomoc zvenčí, péči nadřízeného. Za těchto okolností velitelé všech stupňů v napadených jednotkách jsou povinni spolu s opatřeními bojovými iniciativně a svépomocí, a to prostředky, jimiž disponují, organizovat a řídit i záchranné a vyprošťovací práce, které budou zahrnovat zejména tato možná opatření:

— vyproštění raněných ze zavalených úkrytů, popřípadě z deformované techniky;

— nasazení ochranných prostředků raněným;

— poskytnutí první pomoci raněným;

— shromáždění raněných v úkrytech, zákopech, popřípadě na obzvištích;

— vytyčení a uvolňování zavalených úkrytů s živou silou;

— vyprošťování a uvolňování techniky, její úprava k použití;

— hašení menších ohnisk požáru (úkrytů, oděvů, techniky apod.).

Zásah zvenčí, prostředky nadřízeného, obvykle v podobě záchranného a uvolňovacího odřadu, bude v těchto podmínkách organizován souběžně s aktivními bojovými opatřeními — protiztečemi (protiúderem). Je třeba, aby nadřízený předvídal na směr protizteče, do prostoru, kde došlo při pronikání nepříteli k jadernému napadení vlastních jednotek, včasnou

přípravu a zásah ZUO za účelem organizovaného dokončení záchranných a vyprošťovacích prací, zejména k poskytnutí odborné lékařské pomoci a zabezpečení odsunu raněných na vyšší zdravotnické etapy.

Pokud jde o jaderné napadení vlastních jednotek v obraně ve větší hloubce — druhých sledů a záloh — budou se podmínky zásahu záchranných a uvolňovacích oddílů v jejich prospěch blížit podmínkám jiných druhů bojové činnosti, kdy nejsou tak bezprostředně ovlivňovány nepřítelem — a to tím více, čím ve větší hloubce vlastní sestavy k tomuto napadení dojde.

Dojde-li tedy k současnému napadení vlastních jednotek v celé hloubce obranné sestavy, budou záchranné a uvolňovací práce uskutečňovány zpravidla vstřícnou činností, tj. iniciativně zdola, péčí jednotek a velitelů nejnižších stupňů a shora, centralizovaně prostředky a péčí nadřízeného velitele divize (armády), který svými prostředky bude odstraňovat následky

napadení postupně obvykle směrem z vlastního týlu k frontě, souběžně s bojovými akcemi — protiztečemi (protiúderem). Zatímco iniciativní činnost na nižších stupních bude mít výzham hlavně pro včasnou pomoc živé síle, zásah prostředků nadřízeného spolu s odbornou léčebnou odsunovou péčí o živou sílu bude zaměřen také k otázkám materiálního zabezpečení, vyprošťování, opravám popřípadě i odsunům poškozené bojové techniky, vozidel apod., tj. k dořešení otázek, při nichž otázka času nebude již tak naléhavá jako při pomoci živé síle.

Z uvedeného vyplývá, že organizace a záchranné práce v obraně je obtížný a odpovědný úkol, jehož řešení bude muset vycházet vždy z reálného zhodnocení situace. Tyto práce budou nezdědka probíhat ve složitých podmínkách bojové situace zejména u prvosledových jednotek, kde v důsledku snížení možnosti včasného poskytnutí odborné lékařské pomoci a péče budou v napadených jednotkách značné ztráty na živé síle.

Metodika práce štábu při organizaci a provádění opatření OPZHN v obraně bude vyplývat ze skutečnosti, že obrana je jen přechodným druhem bojové činnosti, kterému bude zpravidla předcházet útočná činnost a který opět přejde do útoku.

Proto štáb při organizaci ochrany proti zbraním hromadného ničení pro obranu navazuje na dosavadní opatření, doplňuje, popřípadě pozměňuje v souladu se zámyslem velitele pro obranu. Činnost štábu při organizaci opatření OPZHN spočívá ve včasném vydání stručných doplňkových nařízení k opatřením, která vyžadují změnu nebo upřesnění s ohledem na změnou situaci a přechod k novému druhu bojové (operační) činnosti. Tato doplňková nařízení se mohou týkat např. těchto otázek:

- na které prostory (směry) položit důraz opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení a radiačního a chemického průzkumu;
- průzkum nepřátelských ZHN, zjišťování příprav k napadení vlastních vojsk;
- organizace protiatomového manévru;
- organizace ženijních prací z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení pro obranu;
- odstraňování následků po napadení (organizace ZUO).

Zřídka bude možné a nutné vydávat souhrnné **bojové nařízení pro OPZHN**, které pak obsahuje tyto body:

- nepřítel (zprávy a poznatky z dosavadního použití ZHN nepřitelem);
- přehled radiačního, chemického a biologického situace v pásmu divize (armády), (následky použití ZHN, zejména stopy po pozemních jaderných úderech — jen nové údaje, dosud vojskům neznámé);
- úsilí opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení, těžiště radiačního, chemického a biologického průzkumu;
- záložní (vyhrazené) prostory útvarů (svazků, armádních prostředků a záloh);
- protiatomový manévr, maskování a klamná opatření;
- divizní (armádní) ZUO, organizace, shromaždiště, úkoly, velení, spojení;
- využívání vodních zdrojů a teritoriálních prostředků a zařízení CO;
- protipožární opatření;
- preventivní opatření (proti BBP) u štábů a vojsk;
- organizace vojskové radiační hlášené sítě, napojení na teritoriální RHS;
- pohotovost k ochraně proti zbraním hromadného ničení, hlášení lhůty.

Kromě tohoto vševojskového bojového nařízení pro OPZHN jsou některá další

opatření OPZHN řešena po speciální linii dalšími složkami štábu (divize) a obsažena v jejich bojových nařízeních (rozkazech).

Povinnosti jednotlivých složek štábu při organizaci ochrany proti zbráním hromadného ničení je možné vhodně ukázat na stupni armáda, kde se opatření ochrany proti zbráním hromadného ničení objevují v plném rozsahu. Na nižších stupních je tato náplň obdobná, s vyloučením těch opatření, která jsou řešena ústředně přímo štábem armády. Možné úkoly a činnost jednotlivých složek štábu armády při organizaci opatření OPZHN v obraně:

Operační oddělení

je organizátorem a koordinátorem všech opatření ochrany proti zbráním hromadného ničení v součinnosti s ostatními odděleními a složkami, podílejícími se na prováděných opatřeních. Vyhodnotí celý prostor obrany armády s důrazem na vyhodnocení nejpravděpodobnějších míst jaderného napadení nepřítelem. Na tomto podkladě splňuje opatření k obnově bojové pohotovosti, tj. připraví manévry záloh a druhých sledů k přehrazení těchto prostorů a mezer v nich po jaderných úderech.

Na základě vyhodnocení prostorů a směrů možného napadení zpracovává operační oddělení varianty protiatomového manévru, určí záložní (vyhrazené) prostory pro svazky a jiné prvky operační sestavy (s přihlédnutím k povětrnostním podmínkám) a určí shromaždiště a osy pro přesun armádního ZUO.

Kromě toho spolupracuje operační oddělení se správcem štábu armády na rozmístění a budování jednotlivých pracovišť štábu armády z hlediska ochrany proti ZHN nepřítelem.

Oddělení průzkumu

V úzké součinnosti s operačním oddělením vyhodnocuje možné útočné směry nepřítele a pravděpodobné prostory jaderného napadení vlastních jednotek nepřítelem. Vyhodnocuje síly a prostředky nepřítele s důrazem na jeho ZHN a navrhuje způsob jejich ničení.

Chemické oddělení

spolupracuje s operačním oddělením ve všech otázkách organizace a řízení OPZHN. Jeho hlavním úkolem při přechodu armády do obrany je organizovat ra-

diační a chemický průzkum v bojových sestavách jednotek a v prostorech, kde jednotky zaujmou obrannou sestavu.

Na podkladě zpráv od radiačního a chemického průzkumu vede mapu radiační situace a v souladu s ní podává veliteli armády návrhy na rozhodnutí. Ve spolupráci se spojovacím náčelníkem zabezpečuje včasné předání zpráv RHS podřízeným svazkům a útvarům.

U jednotek, které jsou nuceny setrvat v zamořeném prostoru nebo z něho vyšly, organizuje dozimetrickou kontrolu osob a zjišťuje stupeň ozáření živé síly.

Vyhodnocuje ve spolupráci s náčelníkem zdravotnické služby dávky ozáření živé síly a navrhuje veliteli armády opatření k ochraně živé síly proti ozáření.

Podle vzniklé situace při přechodu do obrany organizuje a zabezpečuje včasné doplnění chemického materiálu u vojsk. Podle rozhodnutí velitele armády vyčleňuje chemické jádro pro ZUO a navrhuje manévry MSO k provedení speciální očisty napadených jednotek.

Ženíjní náčelník

při přechodu vojsk do obrany organizuje a řídí ženíjní práce spojené s budováním obrany s důrazem na využití ochranných vlastností terénu a stávajících objektů. Podílí se na opatřeních protipožární ochrany vojsk při budování obrany a zabezpečuje jednotky potřebnými specialisty a ženíjní technikou.

Na základě vyhodnocení pravděpodobných míst napadení nepřítelem plánuje v součinnosti s operačním oddělením zásahy POZ k přehrazení mezer vzniklých v obraně po jaderných úderech nepřítelem.

U štábu armády zabezpečuje ve spolupráci se správcem štábu budování jednotlivých míst velení z hlediska OPZHN.

Náčelník technického oddělení

při přechodu do obrany řídí urychlené provedení oprav u svazků a usiluje o maximální návrat bojové techniky k jednotkám, aby měly co největší stav pojižděné a bojeschopné techniky pro případný přechod z obrany do útočné činnosti. Jako svůj trvalý úkol organizuje vyprošťovací a evakuační jednotky, z nichž část určuje pro ZUO. Po dohovoru s náčelníkem týlu určuje místa soustředění poškozené techniky a osy jejího odsunu k předání vyšším technickým orgánům nebo opravárenským závodům.

Náčelník týlu

rozmísťuje jednotlivá zdravotnická zařízení tak, aby byla poblíž vyhodnocených možných prostorů napadení nepřítelem. V součinnosti s operačním oddělením vyhrazuje osy pro zdravotnické odsuny a osy pro zásah zdravotnických zařízení k jednotlivým svazkům.

Organizuje hygienicko-epidemiologický průzkum prostoru, kontroluje nezávadnost vody a v součinnosti s chemickým náčelníkem sleduje dávky ozáření, jejich vliv na bojeschopnost jednotek a navrhuje podle potřeby včasné opatření k uchování bojeschopnosti jednotek, popřípadě k jejich směně nebo vyvedení ze zamořených prostorů.

Organizuje kolektivní hygienu a preventivní opatření u jednotek a štábů, dále

průzkum s cílem zjistit možnosti využití zdravotnických zařízení civilního sektoru (teritoria).

Uskutečňuje dohovory s orgány lidosprávy (místními civilními orgány) o využití hygienických a jiných zařízení civilního sektoru, která pak přiděluje svazkům a armádním útvarům.

Organizuje doplňování zásob v průběhu obranného boje s důrazem na prostory, kde může dojít ke ztrátám materiálu následkem napadení ZHN. Na opatřeních ochrany proti zbraním hromadného ničení se podílí řada oddělení druhů vojsk a služeb štábu armády. Je třeba jejich rychlé a pružné součinnosti, aby všechna opatření byla organizována včas v souladu s úkolem a vývojem situace, neboť jedině tak splní svůj účel a budou uvedena v činnost vojsky.

Závěrem chceme zdůraznit, že organizace všech opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení v obraně je složitá činnost, která klade na štáb jako řídicí složku i na podřízené vykonavatele značné nároky a požadavky, má-li přinést požadované výsledky. Musí se opírat především o průzkum, včasné získání zpráv o přípravách nepřítele k napadení našich vojsk, na jejichž základě může být provedeno reálné vyhodnocení prostorů, směrů a doby pravděpodobného použití ZHN nepřítelem. Na podkladě těchto úvah jsou organizována a aktivována vlastní ochranná opatření a současně veden boj s nepřátelskými ZHN. Mezi ochrannými opatřeními nutno z hlediska vševojskového položit důraz na promyšlený protiatomový manévr, který desorientuje nepřítele, tříští jeho pozornost a znemožňuje mu účinné použití ZHN, zejména raketových jaderných zbraní. Protiatomový manévr se v obraně plně uplatňuje a dává soudobé obraně charakter manévrovosti, která byla dosud specifickým rysem útoku. Je nutné využít všech možností, protože je jedním z nejúčinnějších opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení, které může uchovat bojeschopnost bránících se vojsk pro plnění dalších úkolů.

